

NOKTALAMA İŞARETLERİ VE SES BİLGİSİ

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Nokta (.)

1. Cümlenin sonuna konur:

Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.

2. Bazı kısaltmaların sonuna konur:

Alb. (albay), Dr. (doktor), Yrd. Doç. (yardımcı doçent), Prof. (profesör), Cad. (cadde), Sok. (sokak), s. (sayfa), sf. (sıfat), vb. (ve başkası, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi), Alm. (Almanca), Ar. (Arapça), İng. (İngilizce) vb.

3. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur:

3. (üçüncü), 15. (on beşinci); II. Mehmet, XIV. Louis, XV. yüzyıl; 2. Cadde, 20. Sokak, 4. Levent vb.

4. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

29.5.1453, 29.X.1923 vb.

5. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

Tren 09.15'te kalktı.

Toplantı 13.00'te başladı.

AKLINDA BULUNSUN...

Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz:

29 Mayıs 1453, 23 Nisan 1920 vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için iki nokta (:) kullanılmaz.

Tören 14:30'da yapılacakmış. (Yanlış)

Tören 14.30'da yapılacakmış. (Doğru)

Virgöl (,)

1. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:

Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum. (Halide Edip Adıvar)

Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller

Dillenmiş ağızlarda tutuk dilli gönüller (Faruk Nafiz Çamlıbel)

Zindana atılan mahkûmlar gibi titreşerek, haykırarak geri geri kaçmaya uğraşıyorduk. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

Köyde kim çaresiz kalırsa, kimin işi bozulursa İstanbul yolunu tutar. (Ömer Seyfettin)

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgöl konmaz:

Cumaları bahçede buluştukça kıza kendisinin adi bir mektep talebesi olmadığını anlatmaya çalışıyordu. (Halide Edip Adıvar)

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Şart ekinden sonra virgöl konmaz:

Tenha köşelerde ağız ağıza konuşurken yanlarına biri gelecek olursa hemen susuyorlardı. (Reşat Nuri Güntekin)

2. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Umduk, bekledik, düşündük. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Kitabı masaya bıraktı, balkona yöneldi.

3. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur:

Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

4. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur:

Buraya gelirken, aramızda kalsın, küçük bir kaza atlattık.

5. Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur:

Akşam, yine akşam, yine akşam,

Göllerde bu dem bir kamyş olsam! (Ahmet Haşim)

6. Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur:

Adana'ya yarın gideceğim, dedi.

7. Konuşma çizgisinden sonraki alıntı cümlesinin bitimine konur:

– Bu akşam Datça'ya gidiyor musunuz, diye sordu.

8. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e,

– Bu anahtar köşkü de açar, dedi. (Ömer Seyfettin)

9. Kendisinden sonraki cümleye bağılı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette gibi kelimelerden sonra konur:

Peki, gideriz. Olur, ben de size katılırım. Hayhay, memnun oluruz. Haydi, geç kalıyoruz.

10. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır. (Halit Ziya Uşaklıgil)

Bu gece, eğlenceleri içlerine sinmedi. (Reşat Nuri Güntekin)

11. Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur:

Sayın Başkan,

Sevgili Kardeşim,

12. Özne olarak kullanıldıklarında bu, şu, o zamirlerinden sonra konur:

Bu, benim gibi yazarlar için hiç kolay olmaz.

O, yarın sizi ziyaret edecekmiş.

13. Kitap, dergi vb.nin künyelerinde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur:

Falih Rıfki ATAY, Tuna Kıyıları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938.

Yazarın soyadı önce yazılmışsa soyadından sonra da virgül konur:

ERGİN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Ankara, 1958.

AKLINDA BULUNSUN...

Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için nokta değil virgöl kullanılır:

38,6 (otuz sekiz tam, onda altı), 0,45 (sıfır tam, yüzde kırk beş) vb.

Metin içinde -ınca / -ince anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan mı / mi ekinden sonra virgöl konmaz:

Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense. (Orhan Kemal)

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgöl konmaz:

Hem gider hem ağlar.

Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli.

Gerek nesirde gerek nazımda yeni bir söyleyişe ulaşılmıştır.

Siz ister inanın ister inanmayın, bir gün bile durmam.

Ne kız verir ne dünürü küstürür.

Bu kurallar bugün de yarın da geçerli olacaktır.

Noktalı Virgöl (;)

1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.

Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; Ankara, Londra, Bakü.

2. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.

3. İki'den fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra noktalı virgül konabilir:

Yeni usul şiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu. (Yahya Kemal Beyatlı)

İki Nokta (:)

1. Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

Küçük ünlü uyumuna uymayan bazı sözcükler şunlardır: televizyon, limon, horoz...

2. Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur:

Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. (Atatürk)

3. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

– Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?

Ziraatçı sayar:

– Yulaf, pancar, zerzevat, tütün... (Falih Rifki Atay)

4. Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur:

Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

Üstten gök çökmedikçe,

alttan yer delinmedikçe

ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?

Koro: Göğre erer başımız

başınla senin!

Üç Nokta (...)

1. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da bu yanı...

(Tarık Buğra)

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.

Arabacı B...'a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

3. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

— Koca Ali... Koca Ali, be!.. (Ömer Seyfettin)

DİKKAT!!!

Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir:

Gök ekini biçer gibi!.. Başaklar daha dolmadan. (Tarık Buğra)

Nasıl da akşam oldu?.. Nasıl da yavrucaklar sustu?.. Nasıl da serçecikler yuvalarına sığındı?.. (Necip Fazıl Kısakürek)

4. Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır:

- Yabancı yok!
- Kimsin?
- Ali...
- Hangi Ali?
- ...
- Sen misin, Ali usta?
- Benim!..
- Ne arıyorsun bu vakit buralarda?
- Hiç...
- Nasıl hiç? Suyu çekicini mi düşürdün yoksa!..
- !.. (Ömer Seyfettin)

DİKKAT!!! Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

Soru İşareti (?)

1. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:

Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı? (Faruk Nafiz Çamlıbel)

2. Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:

Gümrükteki memur başını kaldırdı:

— Adınız?

3. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için

kullanılır:

Yunus Emre (1240 ?-1320), (Doğum yeri: ?) vb.

1496 (?) yılında doğan Fuzuli...

Ankara'dan Antalya'ya arabayla üç saatte (?) gitmiş.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağılı cümlelerde soru işareti en sona konur:

Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?

Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklardan mı? (Yahya Kemal Beyatlı)

Ünlem İşareti (!)

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur:

Hava ne kadar da sıcak! Aşk olsun! Ne kadar akıllı adamlar var! Vah vah!

Ne mutlu Türk'üm diyene! (Atatürk)

2. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri! (Atatürk)

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle! (Yahya Kemal Beyatlı)

Dur, yolcu! Bilmeden gelip bastığın

Bu toprak bir devrin battığı yerdir. (Necmettin Halil Onan)

AKLINDA BULUNSUN...

Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlenin sonuna da konabilir:

Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken

Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!

(Faruk Nafiz Çamlıbel)

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay
ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:

İsteseymiş bir günde bitirirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş (!).

Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.

Kısa Çizgi (–)

1. Cümle içinde ara sözlere veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlere veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır:

Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.

(Ömer Seyfettin)

2. Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır:

Aydın-İzmir yolu, Türk-Alman ilişkileri, Ural-Altay dil grubu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 09.30-10.30, Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması, Manas Destanı'nda soy-dil-din üçgeni, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, Türkçe-Fransızca Sözlük vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz:

On on beş yıl.

Üç beş kişi geldi.

Uzun Çizgi (—)

Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna **konuşma çizgisi** de denir.

Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:

— Eski şehri gezdin mi?

— Rothschild'in evine gittin mi?

— Goethe'nin evini gezdin mi? (Ahmet Haşim)

Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konabilir:

Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.

İslam Bey — Ben daha ölmedim. (Namık Kemal)

AKLINDA BULUNSUN...

Konuřmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

Arabamız tutarken Erciyes'in yolunu:

“Hancı dedim, bildin mi Maraşlı Őeyhođlu'nu?”

(Faruk Nafiz Çamlıbel)

Eğik izgi (/)

1. Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur:

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son
ocak / O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak / O benimdir, o benim milletimindir
ancak. (Mehmet Akif Ersoy)

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur:

Altay Sokağı No.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA

Ülke adı yazılacağında ise:

Atatürk Bulvarı No.: 217

06680 Kavaklıdere / Ankara

TÜRKİYE

3. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

18/11/1969, 15/IX/1994 vb.

4. Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır:

g/sn (gram/saniye)

AKLINDA BULUNSUN...

Bilişim uygulamalarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için ters eğik

çizgi (\ ) kullanılır:

C:\Belgelerim\Türk İşaret Dili\Kitapçık.indd

Tırnak İşareti (“ ”)

1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır:

Türk Dil Kurumu binasının yan cephesinde Atatürk'ün “Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.” sözü yazılıdır.

Bakınız, şair vatanı ne güzel tarif ediyor:

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır.”

2. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır:

Yeni bir “barış taarruzu” başladı.

3. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır:

Bugün öğrenciler “Kendi Gök Kubbemiz” adlı şiiri incelediler.

“Yazım Kuralları” bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir.

DİKKAT!!!

Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitap ve dergi adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın eğik yazıyla dizilerek de gösterilebilir:

Höyük sözü Anadolu’da *tepe* olarak geçer.

Cahit Sıtkı’nın *Şairin Ölümü* şiirini Yahya Kemal çok sevmiştir. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz:

Tarık Buğra'nın "Küçük Ağa"sını okudunuz mu?

AKLINDA BULUNSUN...

Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için tek tırnak işareti (' ') kullanılır:

Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.

Yay Ayraç ( )

1. Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır. Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur:

Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç)

2. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

İhtiyar – (Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşır.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın... (Reşat Nuri Güntekin)

3. Yabancı kelimelerin telaffuzlarını göstermek için kullanılır:

Shakespeare (Şekspir), Baudelaire (Bodler) vb.

AKLINDA BULUNSUN...

Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç

([ ]) kullanılır:

Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini

Bodrum'da yazmıştır.

Kesme İşareti (')

1. Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

Kurtuluş Savaşı'nı, Türkiye'mizin, Fatih Sultan Mehmet'e, **Ziya Gökalp'tan**, Refik Halit Karay'mış, Şinasi'yle, Alman'sınız, Karakeçili'nin, **Osmanlı Devleti'ndeki**, Cebrail'den, Çanakkale Boğazı'nın, Samanyolu'nda, Sait Halim Paşa Yalısı'ndan, Resmî Gazete'de, Millî Eğitim Temel Kanunu'na, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği'ni, Eski Çağ'ın, Yükselme Dönemi'nin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na vb.

“Onun için Batı'da bunlara birer fonksiyon buluyorlar.” (Burhan Felek)

DİKKAT!!!

Ek getirildiğinde Avrupa Birliđi kesme işareti ile kullanılır:

Avrupa Birliđi'ne üye ülkeler...

DİKKAT!!!

Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır:

Hisar'dan, Boğaz'dan vb.

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur:

Nihat Bey'e, Ayře Hanım'dan, Mahmut Efendi'ye, Enver Paşa'ya; Türk Dil Kurumu Başkanı'na vb.

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:

TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye vb.

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 9,65'lik, 657'yle vb.

5. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. (Atatürk)

12 Temmuz 2010 Pazartesi'nin TDK için önemi büyüktür.

6. Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır:

Bir ok attım karlı dağın ardına

Düştü m'ola sevdiğimin yurduna (Karacaoğlan)

Güzelliğın on par'etmez

Bu bendeki aşk olmasa (Âşık Veysel)

7. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur:

a'dan z'ye kadar, Türkçede -lık'la yapılmış sözler.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz:

Boğaz Köprümüzün güzelliği, Amik Ovamızın bitki örtüsü, Kuşadamızdaki liman vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz:

Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığının; Bakanlar Kurulunun, Danışma Kurulundan, Yürütme Kuruluna; Türkiye Büyük Millet Meclisinin 112'nci Birleşiminin 2'nci Oturumunda; Mavi Köşe Bakkaliyesinden vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaştırmak, Aydınlı, Konyalı, Bursalı, Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadri, Türklerin, Türklüğün, Türkleşmekte, Türkçenin, Müslümanlıkta, Hollandalıdan, Hristiyanlıktan, Atatürkçülüğün vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Başbakanlık, Rektörlük vb. sözler ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde Başbakanlığa, Rektörlüğe vb. biçimlerde yazılır.

SES BİLGİSİ

1. Ünsüz Yumuşaması (Değişmesi)

p, ç, t, k ünsüzlerinden biriyle biten sözcük ünlüyle başlayan bir ek aldığıında

p → b'ye, ç → c'ye t → d'ye, k → g'ye ya da ğ'ye dönüşür.

Dolap

Ağaç

Kanat

Renk

Bilek

AKLINDA BULUNSUN...

Bazı sözcüklerde ve özel isimlerin yazımında bu kural geçerli değildir.

Saç

Aşk

Millet

Yiğit

2. Ünsüz Sertleşmesi (Benzeşmesi)

f, s, t, k, ç, ş, h, p sert ünsüzlerinden biriyle biten bir sözcüğe c, d, g ünsüzleriyle başlayan ek getirildiğinde c → ç'ye, d → t'ye, g → k'ye dönüşür.

Sınıf

Çilek

Kes-

Kitap

İzmit

1925

3. Ünlü Düşmesi (Hece Düşmesi)

- İkinci hecesinde dar ünlü (ı, i, u, ü) bulunan sözcükler ünlüyle başlayan çekim eki aldıklarında ikinci hecedeki dar ünlü düşer.

Burun omuz akıl

- Yapım eki alan bazı sözcüklerde de ünlü düşmesi görülür.

Çevre yalın beniz sıyır-

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı gibi sözler ek aldıklarında sonlarında bulunan ünlüler düşmez:

İçerde değil içeride, dışardan değil dışarıdan, ilerde değil ileride, şurda değil şurada, burda değil burada, orda değil orada, yukarda değil yukarıda, aşağıda değil aşağıda vb.

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

Ünlüyle başlayan ek aldıklarında vurgusuz orta hecesindeki dar ünlüsü düşen kelimelerle oluşturulan ikilemelerde ikinci kelimenin dar ünlüsü düşmez:

ağız ağıza, burun buruna, koyun koyuna (yatmak), omuz omuza, devirden devire, nesilden nesile, oğuldan oğula, şehirden şehire vb.

- **Yardımcı eylemlerle kurulan birleşik sözcüklerde de ünlü düşmesi görülebilir.**

Sabır – etmek

şükür – etmek

kahır – olmak

- **Bazı sözcüklerde birleşme esnasında iki ünlü yan yana gelir ve ünlülerden biri diğerini aşındırır. Buna “ünlü aşınması” da denir.**

Ne – için

cuma- ertesi

kahve – altı

DİKKAT!!!

Böyle

Şöyle

4. Ünsüz Düşmesi

- Sonunda “k” ünsüzü bulunan kimi sözcükler “-cık, -cek” eklerini aldıklarında sonlarındaki ünsüz düşer.

Ufak

küçük

büyük

- “Yüksek, ufak, alçak, küçük” sözcükleri “-I” ekini alarak fiil olduklarında sonlarındaki “k” sesi düşer.

5. Ünsüz Türemesi

Bazı sözcükler “etmek, kılmak, eylemek, olmak” yardımcı fiilleriyle birleşirken bu sözcüklerde ünsüz türemesi görülür.

His – etmek

af – olmak

zan – etmek

Bu sözcükler ünlüyle başlayan ek alınca da sözcüklerde ünsüz türemesi olur.

His

Şık

Af

Tıp

Ret

6. Ünlü Türemesi

- Ünsüzle biten kimi sözcükler “-cık” ekini aldıklarında ekle sözcük arasında bir ünlü ses türer.

Bir – cik

az – cık

dar – cık

- Bazı sözcüklerin pekiştirilmesi sırasında da ünlü türemesi görülür.

Sağlam

yalnız

gündüz

7. Ünlü Daralması

Düz-geniş (a-e) ünlüyle biten kelimelere, “-yor” eki getirildiğinde bu ünlüler daralarak “ı, i, u, ü” ünlülerine dönüşür.

Dinle

Oyna

Söyle

Başla

BUNU SAKIN UNUTMA!!!

“y” kaynaştırma ünsüzü “de-, ye-” fiillerinde ve “ne” sözcüğünde darlaşmaya sebep olur.

DİKKAT!!!

Kaynaştırma ünsüzü “y” bu sözcükler dışında darlaştırma yaparsa yazım yanlışı olur.

8. Ünlü Değişimi

Türkçe sözcük köklerinde ses değişmesi nadiren görülür. Ancak “ben” ve “sen” zamirleri –e yönelme hâli ekini alınca “bana, sana” olur. Bu ses olayına “ünlü değişmesi” denir.

9. Ulama

Sonu ünsüz bir harf ile biten sözcüklerden sonra ünlüyle başlayan bir sözcük geliyorsa iki sözcük bitişikmiş gibi okunur. Buna ulama denir.

Dönülmez akşamın ufkundayız...

DİKKAT!!!

Ulama olabilecek sözcükler arasında herhangi bir noktalama işareti varsa ulama yapılmaz.

10. N - M Değişmesi

“b” ünsüzünün kendinden önce gelen “n” ünsüzünü “m” ye dönüştürmesidir.

Canbaz

penbe

çenber

tonbul

DİKKAT!!!

Özel isim ve birleşik sözcüklerde bu değişim gerçekleşmez.

İstanbul

Safranbolu

binbaşı

sonbahar

11. Kaynaştırma

Ünlü ile biten bir kök veya gövdenin sonuna eklenen ve yine bir ünlü ile başlayan ekin önüne kaynaştırma harfleri dediğimiz “y, ř, s, n” ünsüzleri girer.

Araba

İki

Elbise

Onun okulu

DİKKAT!!!

Kaynaştırma bazen bir ünlü ile bir ünsüz arasında da olabilir.

Büyük Ünlü Uyumu

Küçük Ünlü Uyumu